

judicaturus. Non enim Deus occultus, sicut prius, et in hominum iudicio non aperiens os suum; sed « Deus manifestus veniet, Deus noster, et non silebit¹. » Quid desperatis, infideles? quid irridetis? Quid dicit servus malus: « Tardat Dominus meus venire²? Ecce dabit vocem » suam, vocem virtutis. »

XLIII. « Date gloriam Deo, super Israël magnificentia » ejus³. » De quo dicit Apostolus: « Super Israël Dei⁴. » Non enim omnes qui ex Israël, hi sunt Israëlita⁵; » quoniam est et Israël secundum carnem. Unde ait: « Videte Israël secundum carnem⁶. Non autem qui filii carnis, hi filii Dei; sed filii promissionis deputantur in » semine⁷. » Tunc ergo quando erit sine ulla malorum commixtione populus ejus, tanquam massa ventilabro emundata⁸, tanquam Israël in quo dolus non est⁹, tunc eminentissima erit « Super Israël magnificentia ejus: et » virtus ejus in nubibus. » Non enim solus veniet ad iudicium, sed, « Cum senioribus populi sui¹⁰: » quibus promisit quod sedebunt super sedes iudicaturi¹¹, qui etiam Angelos iudicabunt¹². Hæ sunt nubes.

XLIV. Denique ne aliud nubes intelligerentur, secutus adjunxit: « Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israël¹³. » Tunc enim et nomen ipsum verissime ac plenissime implebitur Israël, quod est Videns Deum: « Quoniam vide- » bimus eum sicuti est¹⁴. Ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus: » nunc fragili et infirmæ. « Habemus enim thesaurum istum in vasis fictilibus¹⁵. » Tunc vero etiam corporum gloriosissima commutatione: « Ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi

¹ Psal. XLIX, 3. — ² Luc. XII, 45. — ³ Psal. LXXVII, 35. — ⁴ Gal. VI, 16. — ⁵ Rom. IX, 6. — ⁶ I Cor. X, 18. — ⁷ Rom. IX, 8. — ⁸ Matth. III, 12. — ⁹ Joan. I, 47. — ¹⁰ Isai. III, 14. — ¹¹ Matth. XIX, 28. — ¹² I Cor. VI, 3. — ¹³ Psal. LXXVII, 36. — ¹⁴ I Joan. III, 2. — ¹⁵ 2 Cor. IV, 7.

» suæ. Seminatur enim hoc corpus in infirmitate, surget » in virtute¹. » Ipse ergo dabit virtutem, quam in sua carne præmisit, de qua dicit Apostolus: « Virtutem resurrectionis ejus². Fortitudinem autem, qua inimica » destruetur mors³. » Quoniam itaque prolixum, et ad intelligendum difficilem Psalmum tandem aliquando, ipso adjuvante, finivimus: « Benedictus Deus. » Amen.

ENARRATIO I

IN PSALMUM LXVIII.

SERMO I.

De prima parte Psalmi.

I. Eo tempore in hoc sæculo exorti sumus et aggregati populo Dei, quo jam olus illud ex grano sinapis tetendit brachia sua; quo jam fermentum illud, quod primo contemptibile fuit, fermentavit tres mensuras⁴, id est, totum orbem terrarum reparatum ex tribus filiis Noë⁵: quoniam ab Oriente et Occidente, et Aquilone et Austro veniunt, qui recumbent cum Patriarchis, expulsis foras eis, qui de illorum carne sunt nati, et eorum fidem non sunt imitati⁶. Ad hanc ergo Christi Ecclesiæ gloriam oculos aperuimus; et illam sterilem, cui gaudium indictum atque prædictum est, quod plures filios habitura esset, quam

¹ I Cor. XV, 43. — ² Philip. III, 10. — ³ I Cor. XV, 26. — ⁴ Matth. XIII, 31-33, et Luc. XIII, 19-21. — ⁵ Gen. IX, 19. — ⁶ Matth. VIII, 11.

illa quæ habebat virum¹, jam talem invenimus quæ oblita esset opprobriorum et ignominia viduitatis suæ: et ideo possumus forte mirari cum voces humilitatis Christi, vel nostræ, legerimus in aliqua prophetia. Et fieri potest, ut minus ex eis afficiamur; quia non eo tempore venimus, quando ista cum sapore legebantur abundante pressura. Sed rursus si tribulationum abundantiam cogitemus, et in qua ambulemus via cognoscamus, si tamen in illa ambulamus, quam sit angusta², et per pressuras atque tribulationes perducatur ad requiem sempiternam; quamque ipsa quæ in rebus humanis vocatur felicitas, plus sit timenda quam miseria; quandoquidem miseria plerumque affert ex tribulatione fructum bonum, felicitas autem corrumpit animam perversa securitate, et dat locum diabolo tentatori; cum ergo cogitaverimus prudenter et recte, sicut salita victima, tentationem esse vitam humanam super terram³, neminemque omnino esse securum, nec debere esse securum, donec ad illam patriam veniatur, unde nemo exit amicus, quo nemo admittitur inimicus, etiam nunc in ipsa Ecclesiæ gloria agnoscimus voces tribulationis nostræ: et tanquam membra Christi, compage charitatis subdita capiti nostro, et nos invicem retinentia, dicemus de Psalmis, quod hic dixisse invenerimus Martyres, qui fuerunt ante nos; quia tribulatio communis est omnibus, ab initio usque in finem. Tamen istum Psalmum quem tractandum suscepimus, et de quo loqui Charitati Vestræ in nomine Domini proposuimus, in grano sinapis agnoscimus⁴: paululum ab altitudine oleris et diffusionem ramorum, et ab illa gloria, ubi aves cœli requiescunt, avocemus cogitationem: et hæc magnitudo quæ nos delectat in olere, quam de parvo surrexerit audiamus. Christus

¹ Isai. lvi, 1, et Gal. iv, 47. — ² Matth. vii, 14. — ³ Job. vii, 1. — ⁴ Matth. xiii, 31.

enim hic loquitur: sed jam scientibus dicimus: Christus non solum caput, sed et corpus. Ex ipsis verbis agnoscimus. Nam quia Christus hic loquitur, dubitare omnino non permittimur. Hic sunt enim expressa verba, quæ in ejus passione completa sunt: « Dederunt in escam meam » fel, et in siti mea potaverunt me aceto¹: » quando ista et ad litteram impleta sunt, et prorsus quomodo prædicta, sic reddita. Cumque ipse Christus dixisset: « Sitio, » pendens in cruce, et ad hoc verbum ei acetum in sponsia datum esset, quo accepto dixit: « Consummatum est, et » sic inclinato capite, tradidit spiritum², » ostendens ista omnia quæ prædicta sunt in illo fuisse tunc consummata, non licet hic aliud intelligere. Apostoli etiam loquentes de Christo, testimonia ex isto Psalmo dederunt. Quis autem deviet a sententiis eorum? aut quis agnus non sequatur arietes? Ergo Christus hic loquitur: magisque nobis demonstrandum est, ubi ejus membra loquantur, ut ostendamus quia totus hic loquitur, quam dubitandum quod Christus loquatur.

II. Titulus Psalmi est: « In finem, pro his qui commutabuntur, ipsi David³. » Nunc commutationem in melius audi: commutatio enim, vel in deterius est, vel in melius. Adam et Eva in deterius; qui ex Adam et Eva Christo adhæserunt, in melius commutati sunt. « Sicut enim per unum » hominem mors, ita et per unum hominem resurrectio » mortuorum: et sicut in Adam omnes moriuntur, sic et in » Christo omnes vivificabuntur⁴. » Ab eo quod formavit Deus, mutatus est Adam; sed in pejus iniquitatis suæ: ab eo quod operata est iniquitas, mutantur fideles, sed in melius per gratiam Dei. Ut mutaremur in pejus, nostra iniquitas fuit: ut mutaremur in melius, non nostra justitia, sed gratia

¹ Psal. lxviii, 22. — ² Joan. xix, 28. — ³ Psal. lxviii, 1. — ⁴ 1 Cor. xv, 21, 22.

Dei præstat. Quod ergo in pejus mutati sumus, nobis imputemus: quod in melius commutatur, Deum laudemus. « Pro his ergo iste Psalmus, qui commutabuntur. » Unde autem ista commutatio facta est, nisi ex passione Christi? Pascha ipsum latine Transitus interpretatur. Non est enim Pascha græcum nomen, sed hebræum. Resonat quidem in græca lingua passionem, quia *πασχειν* Pati dicitur: sed consultum hebræum eloquium, aliud indicat. Pascha transitum commendat. Quod admonuit etiam Joannes evangelista, qui imminente passione, cum veniret Dominus ad cœnam, qua commendavit sacramentum corporis et sanguinis sui, ita loquitur: « Cum autem venisset » hora, qua transiret Jesus de hoc mundo ad Patrem¹. » Expressit ergo transitum Paschæ. Sed nisi ipse transiret hinc ad Patrem, qui propter nos venit, nos transire hinc quomodo possemus, qui non propter aliquid levandum descendimus, sed cecidimus? Ipse autem non cecidit; sed descendit, ut eum qui ceciderat sublevaret. Transitus ergo, et illius, et noster, hinc ad Patrem; de hoc mundo ad regnum cœlorum, de vita mortali ad vitam æternam, de vita terrena ad vitam cœlestem, de vita corruptibili ad incorruptibilem, de tribulationum conversatione ad perpetuam securitatem. Ideo, « Pro his qui commutabuntur, » Psalmi titulus est. Causam igitur commutationis nostræ, id est, ipsam Domini passionem, nostramque in tribulationibus vocem in textu Psalmi advertamus, cognoscamus, congemiscamus; et audiendo, cognoscendo; congemiscendo mutemur, ut impleatur in nobis titulus Psalmi: « Pro his qui commutabuntur. »

III. « Salvum me fac, Deus, quoniam introierunt aquæ » usque ad animam meam². » Granum illud est contemptum modo, quod videtur humiles dare voces. In horto

¹ Joan. XIII, 1. — ² Psal. LXVIII, 2.

obruitur, miraturo mundo oleris magnitudinem, cujus oleris semen contemptum est a Judæis. Revera enim considerate semen sinapis minutum, fuscum, aspernabile prorsus, ut ibi impleatur quod dictum est: « Vidimus » eum, et non habebat speciem neque decorem¹. » Aquas autem intrasse usque ad animam suam dicit: quia potuerunt illæ turbæ, quas aquarum nomine significavit, huc usque prævalere, ut occiderent Christum. Prævaluerunt ad contemnendum, ad tenendum, ad ligandum, ad insultandum, ad colaphizandum, ad conspuendum. Adhuc quousque? Usque ad mortem. Ergo « Introierunt aquæ » usque ad animam meam. » Hanc quippe vitam dixit animam suam, quousque illi accedere sæviendo potuerunt. Sed numquid hoc possent, nisi ab ipso permetterentur? Unde ergo tanquam aliquid invitatus patiatur sic clamat, nisi quia caput membra sua præfiguratur? Passus est quippe ille, quia voluit; Martyres vero, etiamsi noluerunt. Petro namque ita prædixit passionem suam: « Cum » senueris, inquit, alius te præcinget, et feret quo tu » non vis². » Quanquam enim Christo inhærere cupiamus, mori tamen nolumus; et ideo libenter, vel potius patienter patimur, quia alius transitus non datur, per quem Christo cohæreamus. Nam si possemus aliter pervenire ad Christum, id est, ad vitam æternam, quis vellet mori? Naturam quippe nostram, id est, consortium quoddam animæ et corporis, et quamdam in his duobus familiaritatem conglutinationis atque compaginis exponens quodam loco Apostolus, ait habere nos domum non manufactam, æternam in cœlis: id est, immortalitatem præparatam nobis, qua induendi sumus in fine, cum resurrexerimus a mortuis; et ait: « In quo nolumus spoliari, sed super » vestiri, ut absorbeat mortale a vita³. » Si fieri posset,

¹ Isaï. LIII, 2. — ² Joan. XXI, 18. — ³ 2 Cor. V, 1 et 4.

sic vellemus, ait, fieri immortales, ut jam veniret ipsa immortalitas, et modo sicut sumus mutaret nos, ut mortale hoc nostrum a vita absorberetur, non per mortem corpus poneretur, ut in fine iterum reciperetur. Quamvis ergo a malis ad bona transeamus, tamen ipse transitus aliquantum amarus est; et habet fel, quod dederunt Domino in passione Judæi, habet acre quiddam tolerandum, quo ostenduntur qui eum aceto potaverunt¹. Præfigurans ergo et transformans in se nos ipsos, hoc ait: « Salvum » me fac, Deus, quoniam introierunt aquæ usque ad animam meam. » Potuerunt qui persecuti sunt etiam occidere, sed amplius quid faciant non habebunt. Præmisit enim exhortationem ipse Dominus dicens: « Nolite timere » eos qui corpus occidunt, et amplius non habent quid » faciant; sed eum timete qui habet potestatem et corpus » et animam occidere in gehenna ignis². » Majore timore minora contemnimus, et majore æternitatis cupiditate omnia temporalia fastidimus. Nam hic et deliciae temporales dulces sunt, et tribulationes temporales amaræ sunt: sed quis non bibat tribulationis temporalis poculum, metuens ignem gehennarum; et quis non contemnat dulcedinem sæculi, inhians dulcedini vitæ æternæ? Hinc ergo ut liberemur, clamemus: ne forte in pressuris consentiamus iniquitati, et vere irreparabiliter sorbeamur: « Salvum » me fac, Deus, quoniam introierunt aquæ usque ad animam meam. »

IV. « Infixus sum in limo profundi, et non est substantia³. » Quid dicit limum? an ipsos qui persecuti sunt? De limo enim factus est homo⁴. Sed isti, cadendo a justitia, limus profundi facti sunt; quibus persequentibus et ad iniquitatem trahere cupientibus quisquis non consenserit, de limo suo aurum facit. Merebitur enim limus

¹ Matth. xxvii, 34. — ² Id. x, 28. — ³ Psal. lxxviii, 3. — ⁴ Gen. ii, 7.

ipsius converti in habitudinem cœlestem, et socius fieri eorum, de quibus dicit titulus Psalmi: « Pro his qui » commutabuntur. » Isti autem cum limus profundi essent, hæsi in illis, id est, tenuerunt me, prævaluerunt mihi, occiderunt me. « Infixus ergo sum in limo profundi, et non est substantia. » Quid est hoc, « Non » est substantia? » Numquidnam ipse limus non est substantia? An, ego inhærendo factus sum non esse substantia? Quid est ergo, « Infixus sum? » Numquidnam sic hæsit Christus? Aut vero hæsit, ac non, sicut dictum est in libro Job: « Terra tradita est in manus impii¹? » An secundum corpus infixus est, quia teneri potuit, et ipsam crucifixionem habebat? Nisi enim clavis fixus esset, crucifixus non esset. Unde ergo « Non est substantia? » An limus ille non est substantia? Intelligemus ergo, si potuerimus, quid sit, « Et non est substantia, » si prius intellexerimus quid sit substantia. Substantia quippe dicitur et divitiarum: secundum quam dicimus: Habet substantiam, et, Perdidit substantiam. Sed numquid hoc putabimus hic dictum esse: « Et non est substantia, » id est, non sunt divitiæ, quasi modo aliquid de divitiis ageretur, aut aliqua quæstio de divitiis haberetur? An forte quia ille ipse limus paupertas erat, et divitiæ non erunt, nisi quando æternitatis participes effecti fuerimus? Tunc sunt enim veræ divitiæ, quando nobis nihil deerit. Potest etiam secundum hujus verbi intellectum accipi sensus iste, ut diceretur: « Infixus sum in limo profundi, et non est » substantia, » id est, ad paupertatem perveni. Nam hic dicit: « Pauper et dolens ego sum². » Dicit et Apostolus: « Quoniam propter vos pauper factus est cum dives esset, » ut illius paupertate vos ditaremini³. » Ergo paupertatem suam volens Dominus nobis commendare, fortasse

¹ Job. ix, 24. — ² Psal. lxxviii, 30. — ³ 2 Cor. viii, 9.

dixerit : « Non est substantia. » Ad summam enim paupertatem pervenit, quando formam servi induit. Divitiæ ejus quæ sunt? « Qui cum in forma Dei esset, non rapit » nam arbitratus est esse æqualis Deo. » Hæ magnæ incomparabilesque divitiæ. Unde ergo ista paupertas? « Quia » semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo, » humiliavit se, factus obediens usque ad mortem : ut » diceret : Introierunt aquæ usque ad animam meam. » Adde super mortem : quid amplius additurus es? Ignominiam mortis. Ideo sequitur : « Mortem autem crucis¹. » Magna paupertas ! Sed hinc erunt magnæ divitiæ : quia sicut impleta est paupertas ejus, ita implebuntur et divitiæ nostræ de paupertate ipsius. Quantas divitias habet, ut de sua paupertate nos divites faceret ! Quales nos factururus est de divitiis suis, quos divites fecit de paupertate sua !

V. « Infixus sum in limo profundi, et non est substantia. » Intelligitur alio modo substantia, illud quod sumus quidquid sumus. Sed hoc ad intelligendum aliquanto est difficilius, quanquam res usitatæ sint : sed quia inusitatum verbum est, indiget commendationis et expositionis aliquantulæ : cui tamen si intenti fueritis, fortassis in ea non laborabimus. Dicitur homo, dicitur pecus, dicitur terra, dicitur cælum, dicitur sol, luna, lapis, mare, aër ; omnia ista substantiæ sunt, eo ipso quo sunt. Naturæ ipsæ, substantiæ dicuntur. Deus est quædam substantia : nam quod nulla substantia est, nihil omnino est. Substantia ergo aliquid esse est. Unde etiam in Fide catholica, contra venena quorundam hæreticorum sic ædificamur, ut dicamus Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum unius esse substantiæ. Quid est, unius substantiæ? Verbi

¹ Philip. ii, 6-8.

gratia : si aurum est Pater, aurum et Filius, aurum et Spiritus sanctus. Quidquid est Pater quod Deus est, hoc Filius, hoc Spiritus sanctus. Cum autem Pater est, non illud est quod est. Pater enim non ad se, sed ad Filium dicitur : ad se autem Deus dicitur. Itaque eo quod Deus est, hoc ipso substantia est. Et quia ejusdem substantiæ Filius, procul dubio et Filius Deus. At vero quod Pater est, quia non substantiæ nomen est, sed refertur ad Filium, non sic dicimus Filium Patrem esse, quomodo dicimus Filium Deum esse. Quæris quid sit Pater : respondetur : Deus. Quæris quid sit Filius : respondetur : Deus. Quæris quid sit Pater et Filius : respondetur : Deus. De solo Patre interrogatus, Deum responde : de solo Filio interrogatus, Deum responde : de utroque interrogatus, non deos, sed Deum responde. Non sicut in hominibus. Quæris quid sit pater Abraham ; respondetur : Homo ; substantia ejus respondetur. Quæris quid sit filius ejus Isaac ; respondetur : Homo ; ejusdem substantiæ Abraham et Isaac. Quæris quid sit Abraham et Isaac ; non respondetur : Homo, sed, Homines. Non sic in divinis. Tanta enim ibi est substantiæ societas, ut æqualitatem admittat, pluralitatem non admittat. Si ergo tibi dictum fuerit : Cum dicis mihi Filium hoc esse quod Pater est, profecto et Filius Pater est : responde : Secundum substantiam tibi dixi hoc esse Filium quod Pater est, non secundum id quod ad aliud dicitur. Ad se enim Deus dicitur, ad Patrem Filius dicitur. Rursusque Pater ad se Deus dicitur, ad Filium Pater dicitur. Quod dicitur ad Filium Pater, non est Filius : quod dicitur Filius ad Patrem, non est Pater : quod dicitur ad se Pater, et Filius ad se, hoc est Pater et Filius, id est, Deus. Quid est ergo, « Non est » substantia? » Secundum hunc intellectum substantiæ, quomodo poterimus intelligere istam Psalmi sententiam :

« Infixus sum in limo profundi, et non est substantia? » Deus fecit hominem, substantiam fecit¹: atque utinam maneret in eo quod Deus fecit! Si maneret homo in eo quod Deus fecit, non in illo infixus esset quem Deus genuit. Porro autem quia per iniquitatem homo lapsus est a substantia in qua factus est², iniquitas quippe ipsa non est substantia; non enim iniquitas est natura quam formavit Deus; sed iniquitas est perversitas quam fecit homo: venit Filius Dei ad limum profundi, et infixus est; et non erat substantia in qua infixus est, quia in iniquitate illorum infixus est. « Infixus sum in limo profundi, et non est substantia. » Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est » nihil³. » Naturæ omnes per ipsum factæ sunt; iniquitas per ipsum facta non est, quia iniquitas facta non est. Substantiæ illæ per eum factæ sunt, quæ laudant eum. Universa creatura laudans Deum, a tribus pueris in camino commemoratur; et a terrenis ad coelestia, vel a coelestibus ad terrena hymnus laudantium Deum pervenit⁴. Non quo cuncta ista habeant sensum laudandi; sed quia cuncta bene cogitata laudem pariunt, et impletur cor consideratione creaturæ ad eructandum hymnum Creatori. Laudant omnia Deum, sed quæ fecit Deus. Numquid in illo hymno advertistis quod avaritia laudet Deum? Laudat ibi Deum et serpens; avaritia non laudat. Omnia quippe repentia nominata ibi sunt in laude Dei: nominata sunt omnia repentia; sed non sunt ibi nominata aliqua vitia. Vitia enim ex nobis et ex nostra voluntate habemus: et vitia non sunt substantia. In his infixus est Dominus, quando persecutionem passus est: in vitio Judæorum, non in substantia hominum, quæ per illum facta est. « Infixus sum, » inquit, in limo profundi, et non est substantia. » Infixus sum, et non inveni quod feci.

¹ Gen. I, 27. — ² Id. III, 6. — ³ Joan. I, 3. — ⁴ Dan. III, 24-90.

VI. « Veni in altitudinem maris et tempestas demersit » me¹. » Gratias ipsius misericordiæ qui venit in altitudinem maris, et glutiri a marino ceto dignatus est; sed evomitur est tertio die². Venit in altitudinem maris, in qua altitudine nos depressi eramus, in qua altitudine nos naufragium passi eramus: venit illuc ipse, et tempestas demersit illum: quia fluctus ibi passus est, ipsos homines; tempestates, voces dicentium: « Crucifige, crucifige. » Dicente Pilato: « Non invenio causam ullam in hoc homine quare occidendus sit: » invalescebant voces dicentium: « Crucifige, crucifige³. » Augebatur tempestas, donec demereret qui venerat in altitudinem maris. Et passus est Dominus inter manus Judæorum, quod non est passus cum super aquas ambularet⁴: quod non solum ipse passus non erat, sed nec Petrum pati permiserat. « Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me. »

VII. « Laboravi clamans, raucae factæ sunt fauces meæ⁵. » Hoc ubi? hoc quando? Interrogemus Evangelium. Passionem quippe Domini nostri in hoc Psalmo cognoscimus. Et quidem passum eum novimus; intrasse aquas usque ad animam ejus, quia populi prævaluerunt usque ad mortem ejus, legimus, credimus; tempestate illum demersum esse, quia prævaluit seditio ad eum occidendum, agnoscimus: verum et laborasse eum clamando, et raucas factas esse fauces illius, non solum non legimus, sed etiam contra legimus, quia non respondebat eis verbum, ut impleretur quod in alio Psalmo dictum est: « Factus sum » quasi homo non audiens, et non habens in ore suo » redargutiones⁶. » Et quod in Isaïa prophetatum est, « Sicut ovis ad immolandum ductus est, et sicut agnus » coram tondente se, sic non aperuit os suum⁷. » Si

¹ Psal. LXVIII, 3. — ² Matth. XII, 40. — ³ Joan. XIX, 6. — ⁴ Matth. XIV, 25. — ⁵ Psal. LXVIII, 4. — ⁶ Id. XXXVII, 15. — ⁷ Isaï. LIII, 7.

» factus est sicut homo non audiens, et non habens in ore
 » suo redargutiones, » quomodo laboravit clamans, et raucae
 factae sunt fauces ejus? An ideo jam tunc tacebat, quia rau-
 cus erat qui sine causa tantum clamaverat? Et illam quidem
 ejus vocem de Psalmo quodam in cruce novimus: « Deus,
 » Deus meus, ut quid me dereliquisti¹? » Sed quanta
 illa vox fuit, aut quam diuturna, ut in ea raucae factae
 essent fauces ejus? Diu clamavit: « Vae vobis Scribae et
 » Phariseaei²: » diu clamavit, « Vae mundo ab scanda-
 » lis³. » Et revera quomodo raucus clamabat, et ideo
 non intelligebatur, quando dicebant Judaei: « Quid est
 » quod dicit? Durus est hic sermo, quis potest illum au-
 » dire? Non scimus quid dicat⁴. » Ille omnia verba dice-
 bat: sed illis raucae fuerunt fauces ejus, qui voces ejus
 non intelligebant, « Laboravi clamans, raucae factae sunt
 » fauces meae. »

VIII. « Defecerunt oculi mei ab sperando in Deum
 » meum⁵. » Absit ut hoc de persona capitis accipiatur:
 absit ut defecerint oculi ejus ab sperando in Deum ejus,
 in quo magis Deus erat mundum reconcilians sibi⁶, et
 qui Verbum caro factum est, et habitavit in nobis⁷, ut
 non solum Deus in illo esset, sed etiam ipse Deus esset.
 Non ergo ita, non ipsius capitis nostri oculi defecerunt ab
 sperando in Deum ejus: sed defecerunt oculi ejus in cor-
 pore ejus, id est, in membris ejus. Haec vox membrorum
 est, haec vox corporis est, non capitis. Quomodo ergo eam
 in ejus corpore membrisque invenimus? Quid aliud di-
 cam? quid aliud commemorem? Quando passus est, quando
 mortuus est, omnes Discipuli desperaverunt quod ipse
 esset Christus. A latrone Apostoli victi sunt, qui tunc

¹ Psal. xxi, 2. — ² Matth. xxiii, 13, 14. — ³ Id. xviii, 7. — ⁴ Joan.
 vi, 61, et xvi, 18. — ⁵ Psal. lxxviii, 4. — ⁶ 2 Cor. v, 19. — ⁷ Joan. i, 14.

credidit, quando illi defecerunt¹. Vide membra ejus des-
 perantia: attende duos illos quos post resurrectionem in-
 venit in via colloquentes secum, quorum unus erat Cleo-
 phas, quando detinebantur oculi eorum ne eum agnoscerent.
 Quomodo enim oculis agnoscerent, a quo mente tituba-
 rant? Factum erat aliquid in oculis eorum simile mentis
 ipsorum. Loquebantur enim inter se, et cum ab eo com-
 pellarentur unde loquerentur, responderunt: « Tu solus
 » peregrinaris in Jerusalem? Nescis quae facta sunt, quo-
 » modo Jesus Nazareus potens in factis et dictis, occisus est
 » a senioribus et principibus sacerdotum? Et nos speraba-
 » mus quod ipse erat redempturus Israël². » Speraverant,
 et non sperabant. Defecerunt oculi eorum ab sperando
 in Deum ipsorum. Ipsos ergo in se transfiguravit dicendo,
 « Defecerunt oculi mei ab sperando in Deum meum. »
 Hanc spem reddidit, quando cicatrices palpandas obtulit:
 quas cum tetigisset Thomas, rediit ad spem quam per-
 diderat, et exclamavit: « Dominus meus et Deus meus. »
 Defecerunt oculi tui ab sperando in Deum tuum: palpasti
 cicatrices, et invenisti Deum tuum: palpasti formam
 servi, et cognovisti Dominum tuum. Cui tamen ipse Do-
 minus ait: « Quia vidisti, credidisti. Et nos praenuntians
 voce misericordiae suae: « Beati, inquit, qui non vident
 » et credunt³. Defecerunt oculi mei ab sperando in Deum
 » meum. »

IX. « Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui
 » oderunt me gratis⁴. » Quam multiplicati? Ut adderent
 sibi unum ex duodecim⁵. « Multiplicati sunt super capillos
 » capitis mei qui oderunt me gratis. » Capillis capitis sui
 comparavit inimicos suos. Merito rasi sunt, quando in loco
 Calvariae crucifixus est⁶. Accipiant membra vocem hanc,

¹ Luc. xxiii, 42. — ² Id. xxiv, 13-21. — ³ Joan. x, 28, 29. — ⁴ Psal.
 lxxviii, 5. — ⁵ Matth. xxvi, 14. — ⁶ Id. xxvii, 33.

discant odio haberi gratis. Jam enim si necesse est, Christiane, ut mundus oderit te, quare non facis ut gratis te oderit, ut in corpore Domini tui, et in hoc Psalmo de illo præmisso agnoscas vocem tuam? Quomodo fiet ut oderit te mundus gratis? Si nihil cuiquam noceas, et sic odio habearis: hoc est enim gratis, sine causa. Parum sit tibi sine causa odio haberi, insuper et præsta, ut retribuant tibi mala pro bonis. « Confortati sunt inimici mei, qui » persequuntur me injuste. » Quod dixit, « Multiplicati » sunt super capillos capitis mei; » hoc postea, « Confortati sunt inimici mei: » et quod primo, « Qui oderunt me gratis; » hoc postea, « Qui persequuntur me » injuste. » Quod ergo « gratis, » hoc est « injuste. » Ipsa est vox Martyrum, non in pœna, sed in causa. Non persecutionem pati, non teneri, non flagellari, non includi, non proscribi, non occidi laus est: sed habendo causam bonam, ista pati, hæc laus est. Laus enim est in causæ bonitate, non in pœnæ acerbitate. Nam quantacumque fuerint supplicia Martyrum, numquid æquantur suppliciis omnium latronum, omnium sacrilegorum, omnium sceleratorum? Quid enim et hos odit mundus? Odit plane. Excedunt enim mundi medietatem amplitudine malitiæ, et ab ipsa mundanorum quodam modo hominum societate alieni sunt, infestantes pacem etiam terrenam; et patiuntur multa mala, sed non gratis. Denique vide vocem illius latronis cum Domino in cruce pendentis, cum insultaret ex alia parte unus duorum latronum Domino crucifixo, et diceret: « Si Filius Dei es, libera te: » comperit illum alter, et dixit, « Tu non times Deum, vel » quia in eadem damnatione positus es? Et nos quidem » recte pro factis nostris¹. » Ecce non gratis: sed confessione effudit ex se sanie, et factus est aptus cibo

¹ Luc. xxiii, 39-41.

Domini. Exclusit iniquitatem suam, accusavit eam, et caruit ea. Ecce ibi duo latrones, ibi et Dominus; et illi crucifixi, et ille crucifixus: et illos odio habuit mundus, sed non gratis; et illum odio habuit, sed gratis. « Quæ non rapui tunc » exolvebam. » Hoc est gratis. Non rapui, et exolvebam: non peccavi, et pœnas dabam. Solus enim ipse talis, ipse vere nihil rapuit. Non solum nihil rapuit, sed etiam quod non de rapina habebat, hoc se evacuavit, ut ad nos veniret. « Non enim rapinam arbitratus est esse æqualis Deo: » et tamen semetipsum exinanivit, formam servi accipiens¹. » Omnino non rapuit. Sed quis rapuit? Adam. Quis rapuit primo? Ille ipse qui seduxit Adam². Quomodo rapuit diabolus? « Ponam sedem meam ad Aquilonem, » et ero similis Altissimo³. » Usurpavit sibi quod non acceperat: ecce rapinam. Usurpavit sibi diabolus quod non acceperat: perdidit quod acceperat; et de ipso calice superbiam suam, ei quem decipere volebat propinavit: « Gustate, inquit, et eritis sicut dii⁴. » Rapere voluerunt Divinitatem, perdidit felicitatem. Ille ergo rapuit, et ideo exolvit. « Ego autem, inquit, quæ non rapui, tunc » exolvebam. » Ipse Dominus propinquans passioni; in Evangelio sic loquitur: « Ecce venit princeps hujus mundi, » id est, diabolus, et in me nihil inveniet; » id est, quare me occidat non inveniet: « Sed ut sciant omnes, quia voluntatem Patris mei facio, surgite eamus⁵. » Et iit ad passionem solvere quod non rapuit. Quid est enim, « In me » nihil inveniet? » Nullam culpam. An aliquid perdidit de domo sua diabolus? Iste discutiat raptores, nihil apud me inveniet. Tamen nihil rapuisse se dicit, peccatum attendens, nihil usurpasse quod ejus non esset; hoc est enim rapinæ, hoc iniquitatis: nam ab ipso diabolo ex-

¹ Philip. ii, 6, 7. — ² Gen. iii, 1. — ³ Isai. xiv, 13. — ⁴ Gen. iii, 5. — ⁵ Joan. xiv, 30.